Badanie pilotażowe nt. *Wpływu sztucznej inteligencji na model ryzyka audytu*

Scenariusz/kwestionariusz wywiadu strukturyzowanego

Wprowadzenie do rozmowy: Przedstawić cel badania.

Część 1. Metryczka *(wypełnia Ankieter) Do metodyki badań – charakterystyka respondentów*

1. **Imię i nazwisko** R11
2. **Stanowisko**

x	Audytor/**Biegły rewident**
	Dyrektor finansowy
x	Nauczyciel akademicki
x	Inne, jakie: wykonywany przez całe życie to biegły rewident i nauczyciel akademicki jednoczesne, obecnie biegły rewident, tylko konieczność zawieszenia działalności ze względu na to, że jest kontrolerem w audit supervisory institution

3. **Sektor**

	Sektor prywatny
x	Sektor publiczny

4. **Doświadczenie zawodowe (liczba lat w zawodzie)** biegły rewident: 23 lata (od 1998 r.), cały czas uczestniczy w procesach rewizji finansowej, same uprawnienia biegłego rewidenta – więcej niż 10 lat
5. **Stopień/tytuł naukowy (jeśli dotyczy)** dr
6. **Lokalizacja /miejsce zamieszkania** *(miejsce zamieszkania - osoba fizyczna):*
   Miejscowość
   Kod pocztowy
   Województwo: małopolskie

Część 2. Pytania merytoryczne

Pytania:

7. **Czy do tej pory znane było Panu/Pani zagadnienie dotyczące wykorzystania algorytmów opartych na sztucznej inteligencji w programach finansowo-księgowych i/lub w audycie (procesie kontroli)?**

x	Tak
	Nie

Bardziej bym powiedziała, że w programach finansowych różnych, natomiast jeżeli chodzi o audyt – tu jak gdyby nie spotkałam się sama z programem konkretnym, który by wykorzystywał taki algorytm oparty na sztucznej inteligencji. Natomiast w tych programach finansowych to tak.

8. **Czy Państwo wykorzystują algorytmy oparte na sztucznej inteligencji w programach finansowo-księgowych i/lub w audycie (procesie kontroli)?**

[x] Tak
[ ] Nie
[ ] Nie dotyczy

Jeśli tak, proszę opisać dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie. *(free text)*
W audycie myślę, że nie, natomiast w programach finansowo-księgowych - mi jest oczywiście trudno powiedzieć, na ile tam są wbudowane, jak gdyby zaszyte te mechanizmy sztucznej inteligencji, ale generalnie jak gdyby posługujemy się programami finansowo-księgowymi, tych najpopularniejszych firm dostępnych na rynku, więc one powiedzmy jakieś mechanizmy mają, na ile to jest powiązane ze sztuczną inteligencją - to trudno mi powiedzieć.

9. **Czy spotkał/a się Pan/Pani z problematyką badawczą/dyskusją dotyczącą związku między wykorzystaniem AI a ryzykiem audytu?**
[ ] Tak
[x] Nie

Jeśli tak, proszę opisać dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie. *(free text)*

Na pewno nie. Ryzyko było rozpatrywane z różnych punktów widzenia, natomiast faktycznie w kontekście ewentualnego wykorzystania sztucznej inteligencji to nie.

10. **Proszę ustosunkować się do następujących stwierdzeń:**

Wyszczególnienie	1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Raczej nie	4 Nie mam zdania	5 Raczej tak	6 Tak	7 Zdecydowanie tak
Stosowanie przez audytora w procesie badania algorytmów/narzędzi opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu.							x
Stosowanie przez klienta programów finansowo-księgowych opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu.							x
Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez klienta					x		
Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez audytora			x				
W obu przypadkach ryzyko jest takie samo			x				

Proszę uzasadnić swoje stanowisko. (*free text)*
Stosowanie przez audytora w procesie badania algorytmów/narzędzi opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu – zdecydowanie wpływa, bo jest to jakieś narzędzie IT, które jest stosowane.
Stosowanie przez klienta programów finansowo-księgowych opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu. Na pewno wpływa na ryzyko audytu też, czyli też zdecydowanie tak. Owszem, my testujemy prawidłowość tych systemów f-k, jednakowoż wbudowane mechanizmy, które tam są zawarte, one wpływają na ryzyko audytu. Szczególnie w takich sektorach, gdzie te mechanizmy i programy IT mają mega duże znaczenie, czyli na przykład w sektorze bankowym i tak dalej, gdzie ręczna weryfikacja jest wręcz niemożliwa, tylko my się opieramy głównie właśnie na weryfikowaniu systemów IT tych procesów kontrolnych.
W obu przypadkach ryzyko jest takie samo. Myślę, że nie. Jeżeli ja jako audytor stosuję oprogramowanie związane ze sztuczną inteligencją, to ja oczywiście mam to oprogramowanie rozpracowane i używam go na co dzień i go znam. Natomiast jeżeli to jest system oparty na sztucznej inteligencji stosowany przez klienta, to ja go muszę poznać i teraz zanim go poznam, to oczywiście jest ta różnica, że swoje oprogramowanie na pewno dużo lepiej znam, niż to co jest u klienta.
Oprogramowania, gdzie są zaszyte różne narzędzia, jak gdyby i one są na co dzień używane w procesie weryfikacji, to my je znamy, my sobie je testujemy, patrzymy czy to samo wychodzi na przykład do doboru próby i tak dalej. Czyli tu sobie wyobrażam, że różne te mechanizmy biegli są w stanie

zweryfikować. Natomiast jeżeli chodzi o system stosowany przez klienta, to ja go muszę poznać i teraz pytanie, na ile ja dobrze ten system rozpoznam i ryzyka z nim związane?

11. Proszę ustosunkować się do następujących stwierdzeń:

Wyszczególnienie	1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Raczej nie	4 Nie mam zdania	5 Raczej tak	6 Tak	7 Zdecydowanie tak
Stosowanie AI przez audytora i/lub klienta powinno wpływać na wysokość opłaty za audyt (wynagrodzenia za audyt)			x				
Stosowanie AI przez klienta powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt			x				
Stosowanie AI przez audytora powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt			x				

Proszę uzasadnić swoje stanowisko. (*free text)*

Stosowanie AI przez audytora i/lub klienta powinno wpływać na wysokość opłaty za audyt (wynagrodzenia za audyt). Nie ma takiego bezpośredniego związku, dlatego, że my oczywiście generalnie rozpoznajemy środowisko IT u klienta i ono na pewno ma znaczenie. Natomiast jeżeli chodzi o wysokość wynagrodzenia, to mogą być różne aspekty powiązane z tym systemem IT i niekoniecznie bym tutaj wskazywała w ten sposób, że jeżeli to jest oparte na mechanizmach sztucznej inteligencji, no to to ryzyko jest na tyle wyższe i ważniejsze niż inne mechanizmy, które mogą być zaszyte w tych systemach. Czyli to bym raczej tak nie wiązała. Raczej nie.

Stosowanie AI przez audytora powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt - to raczej nie, bo to jest kwestia jakie ja mam mechanizmy jako spółka audytorska, czyli jakie oprogramowanie ja sobie stosuję do weryfikacji sprawozdań finansowych.

Podsumowując w ten sposób, że oczywiście, że stosowanie jak gdyby skomplikowanych systemów informatycznych przez mojego klienta podczas audytu na pewno wpływa na to ryzyko, ja powinnam to uwzględnić w samym wynagrodzeniu za badanie, natomiast niekoniecznie sam ten aspekt sztucznej inteligencji jest na tyle bardziej skomplikowany, niż inne elementy powiązane z systemami IT, żeby powiedzieć, że jak jest to oparte na sztucznej inteligencji, to to ryzyko jest dużo wyższe niż inne jakieś skomplikowane systemy IT.

12. W naszej pracy proponujemy rozszerzenie klasycznego modelu ryzyka audytowego o ryzyko sztucznej inteligencji w następujący sposób:

Audit Risk = Ryzyko nieodłączne x Ryzyko kontroli x Ryzyko przeoczenia x Ryzyko AI

gdzie: *Ryzyko AI = Ryzyko AI audytora x Ryzyko AI klienta*

Pytania do rozmowy:

12 a) Czy w Pani/Pana opinii takie rozszerzenie modelu jest uzasadnione? Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. *(free text)*

Nie znajdują uzasadnienia. Mi się ono w ogóle nie podoba, muszę szczerze powiedzieć. Dlatego, że to ryzyko zastosowania sztucznej inteligencji czy to w oprogramowaniach audytora, czy to w oprogramowaniach klienta, dla mnie jest ewidentnie powiązane z ryzykiem na przykład kontroli. Odnajduję tu ewidentnie powiązanie z ryzykiem w sensie takim, że jeżeli badamy procesy IT, to badamy w pewien sposób mechanizmy, takie zabezpieczające mechanizmy kontrolne, które występują w firmie. To jest jak gdyby sztuczna inteligencja zaszyta w programach komputerowych, ona jest dla mnie elementem ewidentnie tego środowiska kontroli dla środowiska informatycznego i środowiska kontroli.

Czyli ja bym jak gdyby ten element podnosiła, ale nie jako coś nowego, odrębnego, tylko jako czynnik ewidentnie powiązany z ryzykiem kontroli.
Natomiast ten drugi aspekt, czyli programy oparte na sztucznej inteligencji wykorzystywane przez audytorów, to to już jest jak gdyby kwestia oczywiście łącząca się z ryzykiem przeoczenia, czyli z ryzykiem tym, który jest jak gdyby po stronie IT biegłego rewidenta, ale to już jest warsztat biegłego rewidenta. To czy on to sobie będzie ręcznie robił i weryfikował, czy będzie to opierał na jakimś skomplikowanym programie, to to już jest kwestia warsztatu. Natomiast jak gdyby kompletnie nie rozumiem tego, czemu to by tu miało być jako odrębny czynnik.

12 b) Czy według Pani/Pana wiedzy taki model (rozszerzony) jest już obecny w praktyce?
Nie jest obecny.

12 c) *Jeśli odpowiedzi na powyższe pytania (jedno lub oba) były twierdzące, dodatkowe pytanie:* **Nasze badanie nie potwierdziło związku między wysokością wynagrodzenia biegłych rewidentów a stosowaniem sztucznej inteligencji przez klienta. Co może być tego przyczyną? *(free text)***
Proszę zauważyć, że to jest bardzo powiązane z tym, co ja państwu przedstawiłam jako uzasadnienie do odpowiedzi na pytanie poprzednie - powiązane z wysokością opłaty, że po prostu my oczywiście przy szacowaniu wynagrodzenia bierzemy pod uwagę stopień skomplikowania, jak gdyby systemów informatycznych stosowanych przez klienta. Natomiast to jest tak dużo różnych aspektów powiązanych z tymi systemami IT, że jak gdyby nie widzę takiego powodu, żeby sztuczna inteligencja była tu aż na tyle znaczącym czynnikiem, dużo ważniejszym, niż inne czynniki powiązane z budowaniem systemów IT, żeby to bezpośrednio wpływało na poziom wynagrodzenia. Czyli na pewno wpływa na poziom wynagrodzenia skomplikowanie generalnie systemu IT. I to może być milion różnych, jak gdyby czynników powiązanych z tym, dlaczego ten system jest skomplikowany. Nie tylko sztuczna inteligencja tutaj odgrywa jakąś taką istotną bardzo rolę.

13. Proszę uszeregować czynniki uwzględnione w zaprezentowanym modelu rozszerzonym według ważności - uwzględniając ich wpływ na ryzyko audytu, **przy założeniu, że 1 oznacza czynnik najbardziej istotny (najważniejszy), 5 – czynnik najmniej istotny. (Uszeregować od najważniejszego do najmniej istotnego).**

Czynnik	Ważność czynnika (1-5) Uszeregować od najważniejszego do najmniej istotnego
Ryzyko nieodłączne	2
Ryzyko kontroli	2
Ryzyko przeoczenia	1
Ryzyko AI audytora	5
Ryzyko AI klienta	4

Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. (*free text)*
Trochę tego modelu nie rozumiem. Po pierwsze, dlaczego to jest tutaj ujęte jako oddzielne dwa obszary ryzyka. Bo nie da się wystopniować w ten sposób, że dajemy ryzyko nieodłączne, ryzyko kontroli, jako 3 państwo dają ryzyko przeoczenia - dlatego, że ryzyko przeoczenia jest pewną wypadkową tego, jak mi się kształtuje ryzyko nieodłączne i ryzyko kontroli. Więc to się nie da uszeregować wszystkich tych 5 czynników po prostu od 1 do 5. Dlatego, że powiązanie pomiędzy tymi trzema tylko znanymi czynnikami ryzyka: nieodłącznym, kontroli i przeoczenia wygląda w ten sposób, że jeżeli wysokie mam ryzyko nieodłączne i wysokie mam ryzyko kontroli, to ja jako biegły muszę zapewnić jak najniższe ryzyko

przeoczenia. Czyli to jest jak gdyby to ryzyko przeoczenia jest pewną wypadkową tego, jakie mi wychodzą te pierwsze dwa obszary ryzyka. Więc nie da się tego uporządkować merytorycznie.
Ryzyko przeoczenia w ogóle wyrzucam, jak gdyby tutaj, bo nie umiem temu nadać, oceny, bo to merytorycznie jest dla mnie tutaj błąd po prostu.
Natomiast jeżeli chodzi o ważność ryzyka pozostałego, ryzyko nieodłączne jest równie ważne jak ryzyko kontroli, natomiast trudno mi przyporządkować jakąś konkretną wartość od 1 do 5, po prostu one są dla mnie jak gdyby równoważne. Natomiast to ryzyko sztucznej inteligencji wykorzystywanej przez audytora czy klienta - jeżeli już państwo chcą, żeby to uszeregować jakość, no to na pewno to ryzyko związane z systemami klienta jest większe, niż ryzyko związane z systemami stosowanymi przez audytora. Ale na pewno obydwa te ostatnie ryzyka nie są ważniejsze, niż ryzyko nieodłączne i ryzyko kontroli. Dla mnie wręcz one są właśnie elementem tych dwóch pierwszych obszarów.
Ryzyko przeoczenia to ja muszą ustawić odpowiednio, w zależności od tego, jak mi wychodzą te dwa pierwsze obszary, więc tutaj to w ogóle nie jest taki obszar do rozpatrywania, żeby to jakby porównywać w ten sam sposób, jak te wszystkie pozostałe cztery obszary. Ryzyko przeoczenia jest dla mnie ważniejsze, niż ryzyko użycia sztucznej inteligencji przez audytora czy przez klienta. To ryzyko przeoczenia jest w ogóle najistotniejsze, dlatego, że to jest ta reakcja biegłego, jak on ma przeprowadzić audyt, żeby ograniczyć ewidentnie na przykład te wysokie ryzyka nieodłączne i kontroli.

14. **Czy jest coś, co chciałby/chciałaby Pan/Pani dodać/podkreślić w kwestii omawianej problematyki badawczej?** *(free text)*

Jeżeli chodzi o wykorzystanie sztucznej inteligencji, to oczywiście jest to jakiś fajny pomysł na powiązanie tego tematu z audytem. Ale myślę, że na przykład dużo fajniej byłoby to powiązać z metodologią czy technikami weryfikacyjnymi stosowanymi przez biegłych rewidentów, czyli wskazać możliwość szerszego wykorzystania oprogramowania opartego na sztucznej inteligencji przy procesach weryfikacyjnych. Czyli tu bym zwróciła szczególną uwagę na te aspekty, takie praktyczne AI, gdzie możemy mówić o tym, że jest taka możliwość, żeby wykorzystać w fajny sposób narzędzia sztucznej inteligencji przy procesach weryfikacyjnych.